

HALLITUSOHJELMAESITYKSET 2023

VALTION LIIKUNTANEUVOSTO
Statens idrottsråd

HALLINNONALA	ESITYS HALLITUSOHJELMAAN
LIIKUNTA / OKM, VNK	1. Käynnistetään valtioneuvoston yhteinen, ministeriöittäin resursoitu ja poikkihallinnollisesti koordinoitu Liikkumisohjelma jatkamaan ministeriöiden yhteistä työtä väestön liikkumisen lisäämiseksi.
LIIKUNTA / OKM	2. Vakiinnutetaan arkiliikkumista edistävän Liikkuvat -kokonaisuuden toteuttaminen (Liikkuva perhe, Liikkuva varhaiskasvatus, Liikkuva koulu, Liikkuva opiskelu, Liikkuva aikuinen ja Ikiliikkuja)
LIIKUNTA / OKM	3. Turvataan kaikille avoin ja vastuullinen kansalaistoiminta . Vahvistetaan seuratoimijoiden vastuullisuusosaamista . Vahvistetaan Suomen urheilun eettisen keskuksen toimintaedellytyksiä. Vakiinnutetaan Et ole yksin -palvelu .
LIIKUNTA / OKM	4. Uudistetaan huippu-urheilua tukevaa järjestelmää huippu-urheilun arvioinnin (v. 2022) esitysten perusteella. Toteutetaan paraurheilun arviointi, jonka pohjalta uudistetaan toimintaa.
LIIKUNTA / OKM	5. Turvataan nykytasoinen liikunnan valtionrahoitus pitkäjänteisesti.
KOULUTUS / OKM	6. Selvitetään ja toteutetaan liikunnan lisääminen jokaviikkoiseksi oppiaineeksi toisen asteen koulutuksessa .
NUORISO / OKM	7. Laajennetaan jokaiseen kuntaan ja kouluun Harrastamisen Suomen malli ja jatkokehitetään mallia. Selvitetään ja toteutetaan harrastamisen tukemista toisella asteella .
LIIKENNE / LVM	8. Nostetaan kävelyn ja pyöräilyn valtionrahoitus tavoitetasolle. Päivitetään kävelyn ja pyöräilyn edistämisohjelma sekä edistetään kävelyä ja pyöräilyä ohjelman mukaisesti.
SOTE / STM	9. Parannetaan liikunnan hyödyntämistä hyvinvointialueiden työvälineenä sekä varmistetaan elintapaohjauksen ja liikuntaneuvonnan sujuva palveluketju hyvinvointialueilla ja kunnissa.
SOTE / STM	10. Selvitetään mahdollisuus taata subjektiivinen ulkoiluoikeus ikääntyneille .
YMPÄRISTÖ / YM, MMM	11. Edistetään luonnon virkistyskäyttöä laaditun strategian (v. 2022) mukaisesti. Tuetaan lähivirkistysalueiden kunnostamista ja kehittämistä. Uudistetaan ulkoilulaki .
TALOUS / VM	12. Selvitetään mahdollisuuksia edistää väestön aktiivista liikkumista ja liikuntaa verotuksellisin keinoin . Nostetaan hyvinvointialueiden hyte-kerroin 3 %:iin ja korvamerkitään osuus käytettäväksi terveyden ja hyvinvoinnin edistämiseen.
TYÖELÄMÄ / TEM	13. Lisätään liikunta ja liikkuminen keskeiseksi osaksi työkyvyn ja työelämän kehittämistä .
PUOLUSTUS / PLM	14. Lisätään liikunnan ja toimintakyvyn edistäminen osaksi kutsuntojen sisältöä.
ELINKEINOTOIMINTA / TEM, OKM	15. Laaditaan liikunta-alan yritystoiminnalle uusi kehittämisstrategia .

INVESTOINTIOHJELMA

ESITYS HALLITUSOHJELMAAN	M€/VUOSI (2023-2026)
Liikkumisohjelman toteuttaminen	0,25 (1)
Liikkuvat -kokonaisuuden vakiinnuttaminen (Liikkuva perhe, Liikkuva varhaiskasvatus, Liikkuva koulu, Liikkuva opiskelu, Liikkuva aikuinen ja Ikiliikkuja)	15 (60)
Seuratoimijoiden vastuullisuusosaamisen vahvistaminen, Suomen urheilun eettisen keskuksen toimintaedellytyksien vahvistaminen sekä Et ole yksin -palvelun vakiinnuttaminen	2,5 (10)
Huippu-urheilua tukevan järjestelmän uudistaminen sekä paraurheilun arviointi ja toiminnan uudistaminen	5 (20)
Liikunta jokaviikkoiseksi oppiaineeksi toisen asteen koulutuksessa	2,5 (10)
Harrastamisen Suomen mallin laajentaminen ja jatkokehittäminen	17 (68)
Kävelyn ja pyöräilyn valtionrahoituksen nostaminen tavoitetasolle	32,5 (130)
Liikunnan hyödyntäminen hyvinvointialueiden työvälineenä sekä elintapaohjauksen ja liikuntaneuvonnan sujuva palveluketju hyvinvointialueilla	2 (8)
Luonnon virkistyskäytön edistäminen sekä lähivirkistysalueiden kunnostaminen ja kehittäminen	10 (40)

1. Käynnistetään valtioneuvoston yhteinen, ministeriöittäin resursoitu ja poikkihallinnollisesti koordinoitu Liikkumisohjelma jatkamaan ministeriöiden yhteistä työtä väestön liikkumisen lisäämiseksi.

Tavoite: Kaikkien ministeriöiden yhteinen työ väestön liikkumisen lisäämiseksi vahvistuu.

Kustannukset: Koordinaatioon (1 htv.) ja viestintään 250 000 €/vuosi (1M€ / v. 2023–2026), eri hallinnonaloille kohdenneet resurssit ks. diat 2-3

Perustelut: Lapsista vain noin kolmannes ja aikuisista noin neljännes täyttää liikkumissuosituksen. Erityisesti ihmisten arjessa liikkuminen on vähentynyt. Lapsista ja nuorista noin 40 prosentilla fyysisen toimintakyky on tasolla, joka voi haitata arjessa selviämistä. Liikunta edistää työkykyä, vähentää työstä poissaoloja sekä terveydenhoidon tarvetta. Väestön ikääntyessä liikunta ylläpitää toimintakykyä ja vähentää palvelutarvetta. Liikkuminen edistää ja hoitaa myös mielenterveyttä. Liikkuminen päästöttömillä kulkutavoilla edistää hiilineutraaliustavoitteeseen pääsyä.

Väestön liikkumisen edistäminen on myös keino hakea julkiseen talouteen merkittäviä säästöjä. Väestön liian vähäisen liikkumisen vuosittaiset kustannukset yhteiskunnalle ovat vähintään reilut 3 miljardia euroa. Liikkumista lisäämällä on mahdollista mm. vähentää sosiaali- ja terveydenhuollon kustannuksia.

Arkiliikkumiseen vaikutetaan monien eri hallinnonalojen toimilla (kuten kasvatus- ja koulutus-, ympäristö-, rakentamis- ja liikennepolitiikalla), joten liikkumista on tarve edistää eri ministeriöiden toimenpiteillä. Poikkihallinnollisesta liikkumisohjelmasta on saatu rohkaisevia kokemuksia kuntatasolta muun muassa Helsingistä.

Nykyisellään liikunnan ja liikkumisen edistämisen toimet tapahtuvat valtionhallinnossa hajallaan eri hallinnonaloilla. Tarve on käynnistää valtioneuvoston yhteinen, ministeriöittäin resursoitu poikkihallinnollinen Liikkumisohjelma, jonka alle kootaan eri hallinnonalojen liikkumisen edistämisen toimenpiteet ja resurssit ja jota koordinoidaan, seurataan ja raportoidaan valtioneuvostotasoisesti. Liikkumisohjelmalla voidaan edelleen kehittää Liikuntapolitiikan koordinaatioelimen (LIPOKO) aloittamaa työtä liikkumisen edistämiseksi yhdessä koko valtionhallinnossa.

2. Vakiinnutetaan arkiliikkumista edistävän Liikkuvat-kokonaisuuden toteuttaminen (Liikkuva perhe, Liikkuva varhaiskasvatus, Liikkuva koulu, Liikkuva opiskelu, Liikkuva aikuinen, Ikiliikkuja).

Tavoite: Väestön liikkuminen ja kokonaisvaltainen hyvinvointi parantuvat arjen rakenteissa, eri ikä- ja väestöryhmissä (perheissä, varhaiskasvatuksessa, koulussa, opiskelussa, työelämässä ja ikääntyneiden elämässä).

Kustannukset: 15 M€ / vuosi, yhteensä 60 M€/v. 2023–2026 (valtakunnallinen, alueellinen ja paikallinen toimeenpano)

Perustelut: Lapsista vain noin kolmannes ja aikuisista noin neljännes täyttää liikkumissuosituksen. Ikääntyneistä ja toimintarajoitteista vielä tätäkin harvempi. Erityisesti arjessa liikkuminen on vähentynyt. Tästä syystä on erityisen tärkeää tehdä toimia, jotka vaikuttavat liikkumisen määrään arjessa – perheissä, varhaiskasvatuksessa, koulussa, opinnoissa, työelämässä, ikääntyneiden elämässä.

Julkiseen talouteen tarvitaan tasapainottamista. Liikkumista lisäämällä voidaan vähentää mm. sosiaali- ja terveydenhuollon kustannuksia.

Liikkuvat-toimenpiteitä on kehitetty vuodesta 2010 lähtien, alkaen Liikkuva koulu -ohjelmasta. Rakenteellinen muutos vie aikaa, joten arjen liikunnallistamisen toimiin on tärkeää panostaa pitkäjänteisesti, yli hallituskausien.

Liikkuvat-kokonaisuuden avulla voidaan toteuttaa toimintojen kokonaiskoordinaatio valtakunnallisella sekä kuntien tasolla sekä tukea valtionavustuksin valtakunnallisia, alueellisia ja paikallisia liikkumisen edistämisen toimenpiteitä varhaiskasvatuksessa, koulussa, opinnoissa, työelämässä sekä ikääntyneiden palveluissa ja perheiden tueksi.

3. Turvataan kaikille avoin ja vastuullinen kansalaistoiminta. Vahvistetaan seuratoimijoiden vastuullisuusosaamista. Vahvistetaan Suomen urheilun eettisen keskuksen toimintaedellytyksiä. Vakiinnutetaan Et ole yksin -palvelu.

Tavoite: Harrastaminen on avointa ja turvallista kaikille.

Kustannukset: 2,5 M€/vuosi, 10 M€/2023–2026

Perustelut: Lapsista vain noin kolmannes täyttää liikkumissuosituksen. Lapsista ja nuorista noin 40 prosentilla fyysisen toimintakyky on tasolla, joka voi haitata arjessa selviämistä. Seuraharrastaminen on edelleen yleistä, mutta se ei ole palannut koronaan edeltävälle tasolle. Harrastamisen hinta on kohonnut viime vuosikymmenen aikana siten, että kaikilla perheillä ei ole varaa lapsen harrastamiseen. Seuroihin tarvitaan intensiivisen toiminnan rinnalle kevyempiä toimintamuotoja. Seuroissa tulee mahdollistaa harrastaminen myös ilman kilpailemista.

Lähes kolmannes lapsista ja nuorista on kokenut joskus tai usein liikuntaharrastuksessa kiusaamista, syrjintää tai muuta epäasiallista käytöstä. Vastuullisuuden edistämistä on tärkeää tehdä ennaltaehkäisevästi, lisäämällä liikunnan ja urheilun toimijoiden osaamista. Lisäksi on tärkeää tukea epäasiallisen käytöksen kohteeksi joutuneita ja varmistaa rakenteet, joista saa apua ja joissa päätetään seuraamuksista.

Suomen urheilun eettisen keskuksen toimintaedellytyksiä on tärkeää vahvistaa siten, että keskuksella on riittävät resurssit edistää urheilun eettisyyttä ja käsitellä urheilun eettisten rikkomusten ilmoituksia. Keskeistä on myös vakiinnuttaa resursointi Et ole yksin -palvelulle, joka auttaa urheilussa epäasiallisen käytöksen ja häirinnän kohteeksi joutuneita. Lisäksi on tarve tukea liikunnan ja urheilun toimijoiden osaamista vastuullisuusasioissa.

4. Uudistetaan huippu-urheilua tukevaa järjestelmää huippu-urheilun arvioinnin (v. 2022) esitysten perusteella. Toteutetaan paraurheilun arviointi, jonka pohjalta uudistetaan toimintaa.

Tavoite: Huippu-urheilujärjestelmä mahdollistaa tavoitteellisen urheilijapolun valinnan.

Kustannukset: 5M€/vuosi, 20M€ / v. 2023–2026

Perustelut: Suomen huippu-urheilua on uudistettu ja kehitetty erityisesti viime vuosikymmenen ajan. Muutosprosessien tavoitteena oli nostaa Suomi Pohjoismaiden ykköseksi vuonna 2020, mutta tämä tavoite ei ole toteutunut. Huippu-urheilun ulkoisen arvioinnin (v. 2022) mukaan suomalaisessa huippu-urheilujärjestelmässä on perustavanlaatuisia heikkouksia. Arvioinnin mukaan suomalainen huippu-urheilu tarvitsee päivityksen, joka edellyttää huippu-urheilua tukevan järjestelmän uudistamista siten, että johtaminen, toimintakulttuuri ja resurssit tukevat ja vahvistavat verkostomaista järjestelmää.

Huippu-urheilun arvioinnissa sivuttiin paraurheilua vain ohuesti. Paraurheiluun ja muun muassa sen lajiliitointegraation tilaan liittyy monia kysymyksiä, joista ei ole tällä hetkellä riittävää kokonaiskuvaa.

Huippu-urheilu-uran edellytysten (esimerkiksi opiskelun ja urheilun yhdistäminen) vahvistamista on tärkeää jatkaa seuraavalla hallituskaudella huippu-urheilun arvioinnin pohjalta. Lisäksi on tarve toteuttaa paraurheilun arviointi, jonka pohjalta uudistetaan toimintaa.

5. Turvataan liikunnan nykytasoinen valtionrahoitus pitkäjänteisesti.

Tavoite: Liikunnan nykytasoinen valtionrahoitus säilyy pitkäjänteisesti, mikä varmistaa liikuntatoimialan toimintaedellytykset jatkossakin.

Kustannukset: kehyksessä 160 M€/vuosi

Perustelut: Valtion liikuntatoimen määrärahoista rahoitetaan suomalaisen liikunta- ja urheilukulttuurin kannalta keskeisiä toimintoja, kuten kuntien liikuntapalveluita ja liikuntapaikkarakentamista, kansalaistoimintaa, huippu-urheilua, liikunnan koulutusta ja tutkimusta, suurtahtumia sekä eri väestöryhmien fyysistä aktiivisuutta edistävää Liikkuvat-kokonaisuutta ja erilaisia hankkeita.

Valtionrahoitus on merkittävä tai keskeinen tulonlähde monille liikunta-alan järjestöille ja lajiliitoille sekä liikunta-alan tutkimusyhteisöille ja liikunnan koulutuskeskuksille. OKM:n myöntämällä akateemisen tutkimuksen rahoituksella on hyvin tärkeä merkitys liikunta-alan tutkimukselle, jonka rahoituslähteet ovat Suomessa kapeat.

Arviolta kolmasosa Suomen liikuntapaikoista on investointitarpeessa. Kunnista 65 % arvioi liikuntaolosuhteiden kunnostamistarpeen tai korjausvelan merkittäväksi ongelmaksi omassa kunnassaan. Vanhahkossa rakennuskannassa on myös esteettömyysongelmia. Liikuntapaikkarakentamisen valtionavustuksilla on monissa tapauksissa ratkaiseva vaikutus paikallisten liikuntapaikkojen rakentamis- tai peruskorjaushankkeiden käynnistymiselle. Osa kunnista on linjannut, että myönteinen valtionavustuspäätös on edellytys sille, että kunta toteuttaa hankkeen. Liikuntapaikkarakentamisen valtionavustus kattaa vain pienen osan rakentamishankkeiden kokonaiskustannuksista, mutta valtionavustuksen vipuvaikutus liikuntapaikkainvestointeihin on moninkertainen. Jatkossa on tärkeää panostaa kestävään, esteettömään ja energiatehokkaaseen liikuntapaikkarakentamiseen sekä pienentää liikuntapaikkojen korjausvelkaa.

Liikunnan yleisten edellytysten luomiseksi (Liikuntalaki 390/2015) on tärkeää turvata nykytasoinen valtionrahoitus pitkäjänteisesti.

6. Selvitetään ja toteutetaan liikunnan lisääminen jokaviikkoiseksi oppiaineeksi toisen asteen koulutuksessa.

Tavoite: Liikunnan ja liikkumisen määrä ja yhdenvertaisuus lisääntyy, kun toisen asteen opinnoissa on mukana säännöllistä liikunnanopetusta.

Kustannukset: 2,5 M€ / vuosi, 10 / v. 2023–2026

Perustelut: Oppilaitoksissa tapahtuva liikunnanopetus tavoittaa lähes kaikki lapset ja nuoret. Liikunnan lisääminen opinnoissa lisää yhdenvertaisuutta. Opinnoissa tapahtuva liikunta on erityisen tärkeää niille, jotka liikkuvat muuten vain vähän (niille, jotka eivät harrasta liikuntaa).

Ammatillisessa koulutuksessa on nykyisellään liikunnan opetusta erittäin vähän. Ammatillisessa koulutuksessa liikunta ja liikkuminen fyysisen toimintakyvyn ja työkyvyn elementtinä on erittäin tärkeä. Lukiossa liikunnan pakolliset kurssit voidaan suorittaa nopealla aikataululla, jolloin jää pitkiä aikoja jolloin liikuntaa ei ole opiskeluvuoroissa ollenkaan.

Tarve on aluksi selvittää ja sen jälkeen toteuttaa liikunnan lisääminen jokaviikkoiseksi oppiaineeksi toisen asteen koulutuksessa.

7. Laajennetaan jokaiseen kuntaan Harrastamisen Suomen malli ja jatkokehitetään mallia. Selvitetään ja toteutetaan harrastamisen tukemista toisella asteella.

Tavoite: Tukea lasten ja nuorten hyvinvointia mahdollistamalla jokaiselle lapselle ja nuorelle mieluisa ja maksuton harrastus koulupäivän yhteydessä.

Kustannukset: 17 M€/vuosi

Perustelut: Harrastamisen Suomen malli on käytössä 91 % Manner-Suomen kunnista. Harrastamisen Suomen mallin avulla voidaan tukea kokonaisvaltaisesti eri harrastussisältöjen kautta lasten ja nuorten turvallista ja merkityksellistä vapaa-aikaa ja ehkäistä yksinäisyyttä, samalla kun lapset ja nuoret oppivat uusia taitoja ja saavat uusia kavereita. Mallissa harrastustarjonta valitaan lasten ja nuorten toiveiden mukaan. Toimintamalli suunnitellaan, rakennetaan ja kokeillaan yhdessä harrastuksia tuottavien tahojen kanssa.

Malli tukee myös perheitä, sillä kun harrastukset liitetään koulupäivän yhteyteen, vapautuu ilta-aikaa perheiden yhteiseksi ajaksi. Harrastamisen Suomen mallin mukaisen toiminnan hyötynä on, että yhä useampi lapsi ja nuori voi löytää mieluisan harrastuksen riippumatta perheen sosioekonomisesta asemasta, asuinpaikasta, kodin etäisyydestä harrastuksiin taikka lapsen tai nuoren sairaudesta tai vammasta.

Jatkossa on tärkeää laajentaa Harrastamisen Suomen malli kaikkiin kuntiin ja kouluihin sekä kehittää toimintaa vastaamaan yhä paremmin lasten ja nuorten tarpeita yhdenvertaisesti. Keskeistä on kehittää toimintatapoja (esim. etsivä harrastustyö), joilla mukaan saadaan ne lapset, jotka erityisesti hyötyisivät liikunnan harrastustoiminnasta ja joilla ei vielä ole harrastuksia.

Lisäksi tulee selvittää, mikä olisi paras toimintamalli tukea nuorten harrastamista toisella asteella.

8. Nostetaan kävelyn ja pyöräilyn valtionrahoitus tavoitetasolle. Päivitetään kävelyn ja pyöräilyn edistämishjelma sekä edistetään kävelyä ja pyöräilyä ohjelman mukaisesti.

Tavoite: Lisätä kävelyä ja pyöräilyä 30 % vuoteen 2030 mennessä, tukea väestön hyvinvointia, terveyttä ja toimintakykyä sekä vähentää liikenteen päästöjä.

Kustannukset: Investointiohjelma 30 M€/vuosi, Liikkumisen ohjaus 2,5 M€/vuosi.

Perustelut: Liikennejärjestelmällä, kuten kävely- ja pyöräteillä on hyvin keskeinen merkitys väestön fyysiselle aktiivisuudelle ja liikunnan harrastamiselle. Kävely- ja pyörätiet ovat väestön liikkumisen ja liikunnan harrastamisen keskeisimpiä olosuhteita.

Kansallisessa kävelyn ja pyöräilyn edistämishjelmassa (2018) on määritelty keskeiset toimenpiteet kävelyn ja pyöräilyn edistämiseksi vuoteen 2023 asti. Ohjelmassa on määritelty rahoitustarpeeksi 30 miljoonaa euroa vuodessa, jotta tavoiteltu 30 % kasvu kävely- ja pyöräilymatkojen määrässä on mahdollista saavuttaa vuoteen 2030 mennessä. Rahoituksen tavoitetaso on saavutettu vain vuosina 2020 ja 2021. Lisäksi liikkumisen ohjaukseen on määritelty 2,5 miljoonan euron vuosittainen tavoitetaso vuodesta 2025 alkaen (valtakunnallinen liikennejärjestelmäsuunnitelma).

Rahoituksen vähäisyys on huomattava haaste kävelyn ja pyöräilyn edistämisen jatkuvuuden, siihen sitoutumisen ja käytännön toimenpiteiden kannalta. Kävelyn ja pyöräilyn infran kehittämistarpeita on Suomessa huomattavasti enemmän investointiohjelman avustustasoon nähden. Valtionrahoituksella on merkittävä "vipuvaikutus", sillä kunnat osallistuvat investointihankkeiden rahoitukseen vähintään valtion rahoitusta vastaavalla summalla.

9. Parannetaan liikunnan hyödyntämistä hyvinvointialueiden työvälineenä sekä varmistetaan elintapaohjauksen ja liikuntaneuvonnan sujuva palveluketju hyvinvointialueilla ja kunnissa.

Tavoite: Varmistaa yhdyspintapalvelujen sujuva toiminta kuntien ja hyvinvointialueiden välillä elintapaohjaukseen ja liikuntaneuvontaan liittyen. Liikuntaa hyödynnetään yhä paremmin sekä ennaltaehkäisyssä että hoitokeinona.

Kustannukset: 2 milj. €/vuosi

Perustelut: Terveystieteiden tutkimusten on arvioitu kasvavan 58 % vuoteen 2040 mennessä vuoden 2014 kustannuksiin verrattuna. Liikunta on usein yksi (kustannus-)tehokkaimmista keinoista edistää terveyttä ja ylläpitää toimintakykyä. Fyysisen aktiivisuuden ja liikunnan lisääminen auttaisi eniten juuri niitä, joiden toiminta- tai työkyky on heikentynyt. Liikunnalla on keskeinen merkitys myös useiden elintapasairauksien ennaltaehkäisyssä ja hoitokeinona. Liikkumisella ja liikunnalla on merkitystä myös mielenterveyden haasteiden hoidossa.

Sosiaali- ja terveystieteiden tutkimusten myötä kuntien lisäksi hyvinvointialueilla on tärkeä rooli väestön terveyttä ja hyvinvointia edistävässä toimissa. Yhdyspintapalvelut on keskeistä saada toimimaan sujuvasti kuntien ja hyvinvointialueiden välillä elintapaohjaukseen ja liikuntaneuvontaan liittyen.

Lisäksi on tarve parantaa liikunnan hyödyntämistä hyvinvointialueiden työvälineenä ja siihen liittyvillä yhdyspinnoilla. Yhteistyörakenteita ja toimintakäytäntöjä on tärkeää parantaa, kehittää ammattilaisten osaamista perus- ja täydennyskoulutuksen avulla, ottaa käyttöön näyttöön perustuvat suositukset ja vaikuttavat toimintamallit sekä kehittää vaikuttavuusperusteista ohjausta ja seuranta.

10. Selvitetään mahdollisuus taata subjektiivinen ulkoiluoikeus ikääntyneille.

Tavoite: Jokaisella ikääntyneellä on mahdollisuus ulkoiluun.

Kustannukset: Ei merkittäviä kustannuksia (selvitysvaihe)

Perustelut: Kahden seuraavan vuosikymmenen aikana 80 vuotta täyttäneiden lukumäärä kaksinkertaistuu nykyisestä noin 315 000 henkilöstä yli 600 000 henkilöön. Iäkkään hyvään arkeen kuuluu mahdollisuus liikkua ja ulkoilla. Liikunnan ja fyysisen aktiivisuuden merkitys ei muutu ikääntymisen myötä. Liikunnalla ja fyysisellä aktiivisuudella voidaan edistää iäkkäiden ihmisten terveyttä ja toimintakykyä, hidastaa tai kokonaan ehkäistä monia sairauksia ja vähentää niistä aiheutuvia haittoja sekä parantaa iäkkäiden ihmisten itsenäistä selviytymistä ja elämänlaatua. Liikunta myös parantaa ikääntyneiden unen laatua ja unirytmää, ruokahalua ja ravitsemustilaa, psyykkistä hyvinvointia sekä edistää osallisuutta yhteiskuntaan.

Tutkimuksesta on saatu viitteitä siitä, että mm. kotihoidon palveluiden piirissä olevat ikääntyneet liikkuvat vähemmän kuin palveluasumisen piirissä olevat. Liian vähäinen liikkuminen on merkittävä uhka fyysiselle toimintakyvylle. Ikääntyneiden määrän kasvu lisää väistämättä tulevaisuudessa myös toimintarajoitteisten ihmisten määrää. Vähäisestä liikkumisesta voi seurata nopea toimintakyvyn lasku, palvelutarpeen kasvu ja nopeampi tarve siirtyä palveluasumisen piiriin. Ikääntyneiden liikkumisen edistämiseksi ja toimintakyvyn ylläpitämiseksi tulee ikääntyneillä olla mahdollisuus ulkoiluun. Tarve on käynnistää ensiksi selvitys, jossa tutkitaan mahdollisuuksia toteuttaa subjektiivinen ulkoiluoikeus ikääntyneille.

11. Edistetään luonnon virkistyskäyttöä laaditun strategian (v. 2022) mukaisesti. Tuetaan lähivirkistysalueiden kunnostamista ja kehittämistä. Uudistetaan ulkoilulaki.

Tavoite: Lisätään väestön liikkumista ja toimintakykyä sekä edistetään ihmisten luontosuhdetta.

Kustannukset: 10 milj. € / vuosi kuntien lähivirkistysalueiden kehittämiseen ja kunnostamiseen

Perustelut: Luonnon virkistyskäytön suosio on kasvanut merkittävästi viimeisen 20 vuoden aikana. Koronapandemian aikana luonnossa liikkuminen ja ulkoilu ovat nousseet yhä merkittävimmäksi liikkumisen muodoksi. Luonnossa liikkumisen suosio näyttää vahvalta myös koronapandemian aiheuttaman kysyntäpiikin jälkeen. Suosion kasvu asettaa tarpeita mm. olosuhteiden kehittämiseksi. Erityisen tärkeää on tukea ihmisten virkistäytymisen mahdollisuuksia lähiluonnossa.

Luontoliikuntapaikkojen, ulkoilureitistöjen sekä kansallispuistojen ja erityisesti lähivirkistysalueiden kunnossapidon ja kehittämisen resurssit on turvattava tulevina vuosina. Samalla on edistettävä kaikkien mahdollisuutta luonnossa liikkumiseen, toimintakyvystä riippumatta. Lisäksi ulkoilun perustan luovat jokamiehenoikeudet on turvattava.

Luonnon virkistyskäyttöä ja ulkoilua koskevat nykyiset lait eivät muodosta kokonaisuutta, joka tukisi kokonaisvaltaisesti ulkoilun ja luonnon virkistyskäytön edistämistä Suomessa. Ulkoilulain uudistamista on esitetty monissa luonnon virkistyskäytön ja ulkoilun kehittämistä selvittäneissä raporteissa.

12. Selvitetään mahdollisuuksia edistää väestön liikuntaa verotuksellisin keinoin. Nostetaan hyvinvointialueiden hyte-kerroin 3 %:iin ja korvamerkitään osuus käytettäväksi terveyden ja hyvinvoinnin edistämiseen.

Tavoite: Verotuksellisin keinoin tuetaan ihmisten suotuisia elämäntapavalintoja. Hyvinvointialueita kannustetaan yhä parempiin hyvinvoinnin edistämisen toimiin.

Kustannukset: Ei arvioitavissa.

Perustelut: Väestön riittämätön liikkuminen on suuri yhteiskunnallinen haaste, joka aiheuttaa yhteiskunnan tasolla merkittäviä, arviolta reilun kolmen miljardin euron vuosittaiset kustannukset. Verotus on yksi valtionhallinnon keinoista, joilla voidaan edistää aktiivista liikkumista (esim. kävely, pyöräily ja luonnon virkistyskäyttö) sekä hyvinvointia ja terveyttä, kansalaistoimintaa ja yritystoimintaa.

Nykyinen veropolitiikkaa tunnistaa osaltaan esimerkiksi liikunnan yhteiskunnallisen merkityksen ja erityispiirteet, mutta verotukseen liittyy myös paljon kehitettävää aktiivisen liikkumisen, liikunnan ja urheilun edistämisen näkökulmista. Verojärjestelmä voisi esimerkiksi nykyistä voimakkaammin kannustaa eri toimijoita tekemään aktiivista liikkumista ja liikuntaa suosivia valintoja, mikä edistäisi väestön terveyttä ja hyvinvointia sekä vähentäisi sosiaali- ja terveydenhuollon kustannuksia ja liikenteen kasvihuonepäästöjä. Toistaiseksi aktiivista liikkumista, liikuntaa ja urheilua tukevasta verotuksesta ei ole laaja-alaista tutkimustietoa. Tarve olisi mm. selvittää, miten Suomen nykyinen verojärjestelmä tukee ja mitkä olisivat sen mahdollisuudet tukea aktiivista liikkumista, liikuntaa ja urheilua.

Nykyisellään hyvinvointialueiden rahoituksesta noin yksi prosentti jaetaan hyvinvoinnin ja terveyden edistämisen tuloksellisuuden perusteella (hyte-kerroin). Yhden prosentin taso ei ole riittävä kannustin siihen, että ennaltaehkäisevään työhön panostettaisiin riittävästi. Tarve on nostaa hyte-kerroin kolmeen prosenttiin ja näin osaltaan parantaa kannustinvaikusta. Lisäksi on tärkeää korvamerkitä hyte-kertoimen mukainen osuus käytettäväksi terveyden ja hyvinvoinnin edistämiseen.

13. Lisätään liikunta ja liikkuminen keskeiseksi osaksi työkyvyn ja työelämän kehittämistä.

Tavoite: Kasvun, työllisyyden sekä työikäisten toimintakyvyn ja hyvinvoinnin edistäminen.

Kustannukset: Ei arvioitavissa.

Perustelut: Suomessa on 3,1 miljoonaa työikäistä. Työikäisistä (20-64-vuotiaat) noin neljännes arvioi työkykynsä heikentyneeksi. Nykyisin esimerkiksi alle 21-vuotiaista lähihoitajaopiskelijanaisista 63 % harrastaa vain vähän kestävyysliikuntaa. Työkykyennusteen mukaan vain yhdellä prosentilla heistä tulee olemaan 50-vuotiaana kestävyyskunto keskiraskaisiin töihin riittävällä tasolla, mikäli liikunnan määrä pysyy samana.

Tuki- ja liikuntaelinsairaudet ovat toiseksi yleisin syy sairauspäivärahaikauden alkamiselle. Tuki- ja liikuntaelinsairaudet ovat toiseksi yleisin työkyvyttömyyden syy mielenterveyden ja käyttäytymisen häiriöiden jälkeen. Ne aiheuttavat noin neljänneksen kaikista työkyvyttömyyseläkkeistä.

Työntekijöiden monipuolisella liikkumisella on monia merkittäviä positiivisia vaikutuksia työelämään. Liikkuminen auttaa niin fyysiseen, psyykkiseen kuin sosiaaliseen jaksamiseen ja palautumiseen. Liikkuminen parantaa työ- ja toimintakykyä sekä jaksamista, auttaa hallitsemaan stressiä ja nukkumaan paremmin, vahvistaa oppimista, keskittymiskykyä ja tiedon omaksumista sekä ennaltaehkäisee ja hoitaa sairauksia. Toimintakyvyn edistämiseksi on myös vaikutusta työurien pidentämiseen.

Nykyisellään liikunta ja liikkuminen eivät ole merkittävässä roolissa osana työkyvyn ja työelämän kehittämisessä. Tarve on lisätä liikunta ja liikkuminen keskeiseksi osaksi työkyvyn ja työelämän kehittämistä esimerkiksi sisällyttämällä liikunta ja liikkuminen keskeiseksi osaksi työkyvyn edistämisen strategioita, ohjelmia ja muita toimenpiteitä.

14. Lisätään liikunnan ja toimintakyvyn edistäminen osaksi kutsuntojen sisältöä.

Tavoite: Lisätään väestön liikkumista ja toimintakykyä sekä parannetaan sotilaallista puolustuskykyä.

Kustannukset: Ei arvioitavissa.

Perustelut: Noin 40 prosentilla lapsista ja nuorista toimintakyky voi aiheuttaa haasteita arjen jaksamiseen. Varusmiespalveluksen aloittavien nuorten miesten kestävyyskunto ja lihaskunto ovat laskeneet vuosikymmenten ajan. Myös kutsunnoissa palvelukseen määrättyjen osuus ja varusmiespalveluksen suorittaneiden osuus ovat laskeneet viime vuosikymmeninä. Nuorten toimintakykyyn liittyvät haasteet heijastuvat Puolustusvoimien toimintaan ja maanpuolustuksen toimintaedellytyksiin.

Kutsunnat ovat yhteiskunnan viimeinen tilaisuus tavoittaa koko nuorten miesten ikäluokka. Kutsuntojen yhteyteen onkin lisätty viime vuosina esimerkiksi liikuntaneuvontaa, liikkumisen puheeksi ottamista ja toimintakykytestausta, mutta yhtenäistä ja koko maan kattavaa toimintamallia ei ole vielä olemassa.

Jatkossa kutsunnoilla voidaan tavoittaa koko ikäluokka, mikäli kutsuntajärjestelmä ulotetaan myös naisiin. Uudistus avaisi merkittävän mahdollisuuden edistää nuorten fyysistä toimintakykyä ja liikuntaa, kun lähes koko ikäluokka tavoitettaisiin viimeisen kerran ennen nuorten siirtymistä esimerkiksi varusmiespalvelukseen ja opiskelemaan. Kutsuntajärjestelmän uudistamistyössä on tärkeää luoda yhtenäinen, koko maan kattava liikuntaneuvonnan palveluketju, jossa on mahdollisuus ohjautua kutsunnoista elintapaohjaukseen tai liikuntaneuvontaan.

15. Laaditaan liikunta-alan yritystoiminnalle uusi kehittämisstrategia.

Tavoite: Edistetään liikunta-alan yritystoimintaa ja työllisyyttä sekä ihmisten mahdollisuuksia liikkua yksityisten palveluntarjoajien piirissä.

Kustannukset: Ei merkittäviä kustannuksia.

Perustelut: Liikunta-alan yritystoiminta ja erilaisten yksityisten liikuntapalveluiden suosio on kasvanut merkittävästi viime vuosikymmeninä mm. hyvinvointitrendin sekä luonto- ja liikuntamatkailun kasvun johdosta. Lapsista ja nuorista reilu kolmannes osallistuu vähintään kerran viikossa yritysten järjestämään liikuntatoimintaa. Aikuisväestö käyttää erilaisia liikuntapalveluja tuottavista toimijoista eniten yksityisten yritysten järjestämiä palveluja: Aikuisväestöstä noin 15 % käyttää yksityisiä liikuntapalveluita. Yksityiset liikuntapalvelut korostuvat etenkin naisten kohdalla: Vajaat 22 prosenttia naisista käyttää yksityisten yritysten liikuntapalveluita. Yksityiset liikuntapalvelut ovat tärkeitä myös erityistä tukea tarvitsevien ryhmien (esimerkiksi vammaiset henkilöt tai toimintakyvyltään heikentyneet iäkkäät) liikkumisessa ja liikunnan harrastamisessa.

Vuonna 2018 Suomessa oli vähintään vajaat 5 000 liikunta-alan yritystä. Liikunta-alan yritysten liikevaihto oli vähintään 2,8 miljardia euroa. Tästä luvusta kuitenkin puuttuu osa liikunnan ja urheilun yritystoiminnasta, kuten hevosurheilun yritystoimintaa. Liikuntaan liittyviä palveluja tarjoavien yritysten liikevaihdon volyymi on kasvanut voimakkaasti viimeisen kymmenen vuoden aikana. Kasuvia aloja ovat olleet etenkin kuntokeskusliiketoiminta ja muu liikunnan palvelutoiminta, kuten personal trainer -toiminta ja ratsastustallitoiminta.

Vaikka liikunta-alan yritystoiminnan laajuus ja merkitys ovat kasvaneet viime vuosina, alan yritystoiminnan ja yrittäjyyden kehittämiseksi ei ole voimassa olevaa, erillistä strategiaa, jossa huomioitaisiin alan erityiskysymykset ja kehittämistarpeet.

